

Nog te vaak zien ondernemingen de milieuaspecten van de bedrijfsvoering als een bedreiging en tracht men enkel de gevolgen van de milieurisico's tot een minimum te beperken.

EFI en milieu

Weet je in welke mate je onderneming kwetsbaar is voor de gevolgen van klimaatverandering, milieuvervuiling en grondstoffenschaarste? Investeert je onderneming in energiebesparende maatregelen? En in hernieuwbare energie? Welke (milieu-)investeringen zijn er nodig om je onderneming wel *futureproof* te maken? En heeft het gevoerde milieu-, materialen- en energiebeleid positieve effecten voor de economische en financiële cijfers van je onderneming? Voor werknemersafgevaardigden is het interessant om bij de bespreking van de economische en financiële informatie (EFI) een inschatting te kunnen maken van de impact van de milieuproblematiek op de jaarrekening en het jaarverslag en te weten te komen wat er met de milieuenten van het bedrijf gebeurt.

Ondernemingen hebben steeds meer oog voor het milieu bij de uitvoering van hun activiteiten. De redenen hiervoor kunnen sterk uiteenlopen: kosten besparen, anticiperen op veranderende wetgeving, reputatiemanagement, het bevorderen van de werkomstandigheden, gezondere en meer gemotiveerde werknemers en druk van buitenaf (klanten, beleggers en investeerders, burens en actiegroepen, ...). Een bedrijfsleider die een beetje mee is met zijn tijd beschouwt milieuzorg ook niet langer als een slogan, maar brengt het werkelijk in de praktijk: hij ziet afval terecht als een verspilling

van dure grondstoffen en energie; hij beseft dat milieuefficiëntie leidt tot betere bedrijfsresultaten, een gezondere leefomgeving, gezondere en meer gemotiveerde werknemers, enzovoort. Er zijn jammer genoeg al voldoende voorbeelden van achterblijvers die zien hoe hun marges én jobs onder druk komen te staan. Een permanente verankering van doorgedreven milieuzorg in de bedrijfsvoering wordt hoe langer hoe meer als een bedrijfseconomische noodzaak gezien. Een milieuzorgsysteem kan ook een belangrijke concurrentietroef zijn in de meer duurzame

economie waarnaar ons economisch systeem onvermijdelijk moet evolueren. Een doorgedreven milieuzorg laat zich vanzelfsprekend voelen in alle vezels en facetten van de onderneming. Ook in de boekhouding.

Milieurisico's en -kosten

Milieurisico's en milieueffecten spelen een rol bij elke bedrijfsactiviteit, ongeacht de grootte van de onderneming. Ook een kleine lekkende tank kan over de jaren heen een serieuze verontreiniging veroorzaken. Toch zijn het in de eerste plaats de financiële risico's die bedrijfsleiders verontrusten: saneringskosten kunnen bijzonder hoog oplopen, ernstige bodemverontreiniging kan de waarde van de activa aantasten, milieuschadeclaims nemen soms enorme proporties aan, milieuheffingen rijzen de pan uit, overtredingen worden streng bestraft, ... Deze kosten en verplichtingen tasten de rendabiliteit van de onderneming aan en kunnen zelfs haar voortbestaan in gevaar brengen. De kosten om bijvoorbeeld de geluidse-

missies terug te dringen door het plaatsen van geluidsdempers of geluidswerende muren of om het rioeringsnetwerk aan te passen zodat het regenwater kan worden afgekoppeld lopen snel tot in de honderdduizenden euro's.

Elke bedrijfsleider dient er zich van bewust te zijn dat zijn onderneming onderworpen is aan een zeer brede en uiteenlopende waaier van milieuwetgeving en -reglementering. Het niet voldoen aan deze regels, zoals het niet bezitten van de vereiste vergunningen of het niet naleven van de vergunningsvoorwaarden, plaatst de onderneming in een zeer kwetsbare positie. De mogelijke administratieve en strafrechtelijke sancties zijn immers talrijk en ingrijpend: van het schorsen of opheffen van de reeds verleende milieuvergunningen tot het verzegelen of in beslag nemen van machines en installaties, het opleggen van geldboetes en/of gevangenisstraffen en/of het geheel of gedeeltelijke stopzetten van de activiteiten. Milieurisico's hoeven bovendien niet rechtstreeks het gevolg te zijn van de bedrijfsactiviteiten van de onderneming. Het product zelf kan ook de oorzaak zijn. Het is niet uit te sluiten dat – ten gevolge van de voortschrijdende technologische ontwikkeling – het product van de onderneming in de toekomst als 'milieuvriendelijk' gebrandmerkt wordt, met alle gevolgen van dien: krimpende markt, schadeclaims, ... Ooit werd asbest geroemd als hét isolatiemateriaal of PCB's als hét koelmiddel voor transformatoren. Steeds meer ondernemingen worden ook geconfronteerd met stijgende milieukosten. Dit zijn de kosten van maatregelen die een onderneming neemt om de milieuschade ten gevolge van de bedrijfsvoering te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken: investeringen in waterzuivering, luchtzuivering, geluidsemissiereductie, inkoopingen, kosten voor bodemsanering, de personeelskost van een milieucoördinator, schadeclaims, investeringen in onderzoek en ontwikkeling, heffingen, kosten verbonden aan de vergunning, keurings-

Milieuverplichtingen krijgen een plaats in het nieuwe model van jaarrekening

Vanaf het boekjaar 2016 is er in de jaarrekening een nieuwe rubriek/code voorzien die informatie geeft over de milieuverplichtingen van het bedrijf: code 163.

Deze code is te vinden op de balans, bij de passiva, bij de voorzieningen voor risico's en kosten (code 160). Deze extra rubriek geeft informatie over de voorzieningen voor milieuverplichtingen. De bedoelde kosten zijn enkel deze die nauwkeurig gepreciseerd zijn en die door de aan de gang zijnde gebeurtenissen waarschijnlijk worden gemaakt, d.w.z. de concrete en goed gedefinieerde kosten waarvan men met quasi zekerheid kan voorzien dat ze zich daadwerkelijk zullen voordoen en waarvan men het bedrag bij benadering kan ramen.

Door deze nieuwe code krijgen de milieuverplichtingen een zichtbare plaats in de jaarrekening. Enkele voorbeelden zijn: een aan te leggen voorziening voor de sanering van bodemvervuiling door het productieproces, een aan te leggen voorziening voor het aanleggen van een groenzone bij beëindiging van een ontginningsconcessie, een aan te leggen voorziening voor de ontmanteling bij het einde van een productieproces, enz.

Zeker het bekijken waard dus. Achter elk cijfer zit immers informatie verscholen die je meer inzicht geeft in de werking van de onderneming. Deze rubriek kan je een inzicht geven in de geplande/toekomstige milieu-inspanningen.

kosten, ... De Ondernemingsraad kan voorstellen om deze kosten af te wegen tegen eventuele investeringen of de ontwikkeling van een beleid dat de problemen bij de bron aanpakt.

Nog te vaak zien ondernemingen de milieuaspecten van de bedrijfsvoering als een bedreiging en tracht men enkel de gevolgen van de milieurisico's tot een minimum te beperken. Het louter naleven van de milieuvergunningen en andere milieuverplichtingen is nochtans geen garantie voor het voorkomen van milieuproblemen of voor het beheersen van milieurisico's. De meeste milieuproblemen en -incidenten hebben immers een organisatorische of managementoorzaak. Slechts aan 10% van de milieuproblemen of -incidenten bij bedrijven ligt een technische oorzaak aan de grondslag.

Een preventief of proactief milieubeheer is en blijft het best mogelijke

antwoord van de onderneming om het hoofd te bieden aan milieurisico's. De onderneming ziet de milieuaspecten dan veeleer als een uitdaging en erkent zelfs hun toegevoegde waarde.

Milieuaspecten in de jaarrekening

De jaarrekening omvat de balans, de resultatenrekening, de toelichting en de sociale balans. Die informatie wordt vervolledigd door het jaarverslag van de raad van bestuur en het (controle)verslag van de revisor.

De jaarrekening moet een getrouw beeld geven van het vermogen, de economische en financiële positie en het resultaat van de onderneming. Dit betekent dat in de jaarrekening ook de relevante milieuaspecten aan bod moeten komen. Omwille van hun aard is het immers goed mogelijk dat de milieurisico's een impact hebben op

het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de onderneming. Milieurisico's kunnen de continuïteit van de onderneming in gevaar brengen.

Vanaf het boekjaar 2016 is er een nieuwe rubriek/code voorzien die informatie geeft over de milieuverplichtingen van het bedrijf. De extra rubriek (code 163) geeft enkel informatie over de voorzieningen voor milieuverplichtingen (zie kaderstuk blz. 19).

Een volledig beeld van alle milieu-investeringen, milieu-uitgaven en milieukosten is niet onmiddellijk zichtbaar in de jaarrekening. Milieukosten zitten verspreid over diverse rubrieken zoals kapitaalkosten (afschrijvingen en rentekosten), operationele kosten (onder andere personeelskosten, energiekosten, overhead, grond- en hulpstoffen, onderhoud, huisvesting, verzekeringen, milieuheffingen, -belastingen, -retributies,...) en uitzonderlijke kosten. Dat maakt het voor ondernemingen moeilijk om hun werkelijke milieu-uitgaven te kennen.

In Vakbeweging nr. 773 van 10 december 2012 – te consulteren via www.acv-online.be – werd opgelijst in welke andere rubrieken van de jaarrekening milieu vervat zit.

Een milieuzorgsysteem kan een belangrijke concurrentietroef zijn.

© Jan Agten – Wolf&Wolf

Verantwoording over milieu via het jaarverslag van de raad van bestuur

Het jaarverslag van de raad van bestuur heeft een ruimere reikwijdte dan uitsluitend financiële verantwoording. Het plaatst feiten en gebeurtenissen in een ruimere dan een financiële context. Zo kan het jaarverslag sociale bepalingen (bijvoorbeeld tewerkstelling) en bepalingen over milieu-aangelegenheden bevatten. Soms betreft het belangrijke aspecten van het milieubeheer zoals het bedrag van de milieu-investeringen gedurende het boekjaar, de kosten van bodemsanering, ... Specifieke milieuzaken (bijvoorbeeld een bodemverontreiniging, een milieuvergunningaanvraag of belangrijke milieu-investeringen, ...) met een significante milieu-impact vragen een aangepaste communicatie. Het jaarverslag van de raad van bestuur kan hier een uitweg bieden. Inzake milieu-aangelegenheden heeft het jaarverslag dan ook een dubbele taak: milieukosten en -investeringen gepast toelichten. En een brug slaan tussen de jaarrekening en het afzonderlijke milieuverlag (wettelijk verplicht of vrijwillig).

De bedrijfsrevisor en milieu

De bedrijfsrevisor heeft de opdracht de impact van eventuele milieurisico's op de verslaggeving over de jaarrekening te beoordelen. Hij wordt geacht aandacht te besteden aan de juiste verwerking van de financiële gevolgen in de balans, de resultatenrekening en de toelichting. Het is immers belangrijk te weten welke impact het milieubeleid heeft op de jaarrekening, op het financiële resultaat van de onderneming. Beïnvloeden de milieurisico's het 'getrouwe beeld van de onderneming'? Wordt er rekening gehouden met milieurisico's van dochterondernemingen in het geval van een geconsolideerde jaarrekening?

De revisor moet toekijken op de inhoud van de wettelijke verslaggeving. Hij moet ook nagaan of – zowel voor de enkelvoudige als voor de geconsolideerde jaarrekening – in het jaarverslag van de raad van bestuur

aan de Algemene Vergadering een vermelding van milieuaspecten dient te worden opgenomen. Meer bepaald in de rubrieken:

- inlichtingen over omstandigheden die de ontwikkeling van de vennootschap aanmerkelijk kunnen beïnvloeden en/of;
- werkzaamheden op het vlak van onderzoek en ontwikkeling.

De commissaris-revisor moet – indien nodig – immers melding maken van de milieurisico's in zijn verslag.

Ten behoeve van de bedrijfsrevisor heeft het Instituut voor Bedrijfsrevisoren (IBR) een gedetailleerde vragenlijst uitgewerkt die revisoren moet bijstaan bij de beoordeling van de impact van eventuele milieurisico's op de jaarrekening en naderhand op zijn verslaggeving over deze jaarrekening. Een pak vragen zijn ook relevant om te stellen in het sociaal overleg. (https://www.ibrire.be/nl/publicaties/afgesloten_reeksen/ibr_studies/Documents/Controle/Werkdocument%20milieuvragenlijst.pdf)

In de Ondernemingsraad

Als werknemersafgevaardigde wil je een zo goed mogelijk zicht hebben op de economische en financiële situatie van het bedrijf. Dit betekent ook een zicht op de milieuprestaties van het bedrijf en de mogelijke impact van milieu-aangelegenheden op de boekhouding.

Via de checklist op blz. 21 willen we werknemersafgevaardigden helpen om in de bespreking van de EFI de juiste vragen stellen over wat met de milieucen ten van het bedrijf gebeurt. Heb je nog vragen over de link tussen milieu en EFI, aarzel dan niet om contact te zoeken met de EFI-deskundige van je ACV-organisatie. Of stel je vraag rechtstreeks aan Milieu.Helpdesk@acv-csc.be

| Fredrik Snoeck |

Vragenlijst om milieuaspecten aan te snijden in de bespreking van de EFI

Concurrentiepositie en commercieel beleid

- Investeert je onderneming in het milieu?
- Worden milieuaspecten gebruikt als verkoopargument? Wat is de commerciële impact hiervan?
- Investeren de concurrenten in milieu?
- Hoe zit het met het milieu-imago van je onderneming?

Contracten met onderaannemers en leveranciers

- Welke contracten heeft je onderneming afgesloten met bijvoorbeeld de ophaaldienst voor afval,...?
- Zijn in de contracten met leveranciers/onderaannemers clausules opgenomen over milieugericht beheer?
- Ontvangen de gebruikelijke leveranciers instructies over de verpakking, de terugwinning van verpakking,...
- Zijn er vervoersafspraken gemaakt met leveranciers?

Productie

- Wat zijn de milieueffecten van de (nieuwe) producten die je onderneming maakt?
- Welke beleid voert je onderneming om de uitstoot van allerlei stoffen te beperken?
- Gebruikt je onderneming de best beschikbare technieken (BBT's)?

Balans (boekhouding, budget, ...)

- Welke milieu-investeringen werden gedaan? Wat is het aandeel van de milieu-investeringen in de totale investeringen?
- Wat zijn de kosten voor de aankoop van grondstoffen?
- Wat is de voorziene kost van het milieumanagement (kost afvalbeheer, voorziene hoeveelheden water- en energieverbruik, belastingen, ...)?
- Wat zijn de prognoses voor milieu-uitgaven (investeringen, preventie, ...)?
- Welk aandeel hebben de milieukosten in de totale kosten?
- Bestaat er een milieuboekhouding? Laat de boekhouding toe om een globale kost inzake milieubeheer te kennen?
- Wat is de kost van de verwijdering, de behandeling of de herwinning van het afval?
- Wat zijn de kosten van milieubelastingen en -heffingen?
- Heeft het bedrijf boetes gekregen? Waarom en voor welke bedragen?

Toekomstperspectieven

- Welke investeringen zijn voorzien voor een beter milieumanagement?
- Welke richting wil de bedrijfsleiding de komende jaren uit?

Onderzoek en ontwikkeling

- Wordt onderzoek gedaan naar meer milieuvriendelijke producten, technologieën en productieprocessen?
- Wordt onderzoek gedaan naar besparingen op energie, water en grondstoffen?
- Houdt men bij de oriëntering van het onderzoek rekening met milieuaspecten?

Overheidssteun

- Wordt overheidssteun toegekend voor investeringen in een beter milieubeheer?
- Wat is de aard van deze overheidssteun (steun voor energiebesparing, vorming, ...)? Welke bedragen worden toegekend?
- Wat zijn de toekennings- en toewijzingsvoorwaarden?